

ut sic etiam in litteris Sac. Penitentiarie addi solet: muliere de nullitate prioris consensu certiorata. Ratio est, quia alter non certioratus de nullitate prioris matrimonii, iterato consentiendo errat, & nihil agit, cum intendat renovare priorem consensum de se invalidum; ergo nisi certioraretur aliquoties de nullitate prioris matrimonii, nunquam valide illud revalidabit. Error autem iste, qui hic intercedit, est error totius substantiæ contractus, & reducitur ad errorem personæ, quatenus ignarus putat se consentire in suam, quæ tamen non est sua ob latens impedimentum. Hæc sententia, ut tutior, tenenda est in praxi ad tollendos omnes scrupulos.

Obj. 1. Matrimonium liberi cum ancilla ratificatur, si ille, cognita conditione servili, renovet consensum, vel eam cognoscat affectu conjugali, c. 2. & fin. de conjug. serv. 2. Juxta l. 27. & 65. de ritu nupt. ad convalidationem matrimonii sufficit perseverantia in eadem voluntate, ubi impedimentum sublatum est. 3. Prior consensus fuit conjugal, & sublato impedimento, capax est constituendi matrimonium. 4. Si post sponsalia, remoto impedimento, sequatur copula affectu conjugali, de jure antiquo verum contrahitur matrimonium; ergo etiam, si post matrimonium putatum, remoto obice, sequatur copula affectu conjugali, vere efficietur matrimonium, etsi altera pars non sit certiorata de nullitate prioris matrimonii.

Re. Ad 1. Detecta conditione servili, consensus ab utroque renovandus est verbo, aut facto, in quantum copula petitur, & redditur animo contrahendi verum matrimonium. Ad 2. Sublato impedimento, requiritur perseverantia in eadem voluntate denuo expressa ad matrimonium de novo contrahendum. Ad 3. Dist. ant. fuit conjugal vere, neg. ant. putative, conc. ant. Ne ergo renovetur consensus putativus, necesse est, ut pars altera nullitatis conscia fiat, & ponat consensum ad matrimonium de novo incundum. Ad 4. Neg. consensum copula post sponsalia supponitur fieri animo contrahendi matrimonium: e contra post matrimonium contractum fieri potest animo illo utendi: & cons. ut fiat animo illud revalidandi, debet pars ignara edoceri de nullitate prioris matrimonii.

54. Q. II. An si matrimonium sit invalidum ex defectu consensus, ut quia alter sicte consensit, revalidari possit per solum verum consensum illius, qui sicte contraxit: Affirmat Sylv. Sanch. Laym. & Schmalz. in de sponsal. n. 270. & seq. licet hujus doctrine forsitan immemor, vel eandem emendare volens, contrarium teneat tit. 16. de matrim. contr. n. 268. Opposita sententia est tutior, & suadenda in praxi, juxta quam Re. In tali casu requiri novum utriusque consensum conformiter responso Clem. VIII. Ratio est, quia consensus primo datus fuit sub tacita conditione, si & alter vere consentiat, siquidem consensus matrimonialis claudicare nequit, ut partim valeat, partim non valeat ex altera parte; ergo deficiente hac conditione, deficit etiam consensus, & cons. utpote nullus, non sufficit ad revalidandum matrimonium: tum quia, dato quod consensus vere consentientis moraliter perseveret, si non revocetur, tamen non perseverat ad contrahendum matrimonium, sed ad perseverandum in contracto; sed ad revalidandum matrimonium requiritur consensus perseverans, qui sit ad contrahendum matrimonium, sicut est consensus principalis per procuratorem contrahentis; ergo.

Obj. 1. consensus alterius per se est legitimus, & moraliter perseverat: ergo, si non reperiat matrimonium contractum, perseverat ad illud contrahendum; sicut accidit in revalidatione matrimonii metu iniiti, ubi per spontaneam cohabitationem, vel copulam voluntariam metus purgatur, & accedente consensu spontaneo metus passus, revalidatur matrimonium, etsi metum incutiens novum consensum non ponat, c. 21. de sponsal. lib. c. 4. qui matrim. accusat. 2. Contractus alii perficiuntur, si deinde alterius consensus superveniat; ergo & matrimonium. 3. Professio religiosa, que est matrimonium spirituale, sicte emissa, convalidatur solo consensu vero illius, qui sicte professus est; ergo apa-

ri. 4. Quod matrimonium, stante impedimento, convalidandum sit mutuo utriusque consensu, id oritur ex eo, quia neutrius consensus habilis fuit ad matrimonium; quæ ratio cessat in nostro casu; ergo non requiritur, nisi ut vere consentiat is, qui antea sicte consensit.

Re. ad 1. Dist. ant. est legitimus tacite conditionate, si conjungatur alteri vero consensui, C. a. legitimus absolute, neg. ant. Purgato metu, matrimonium est presumptum; verum autem fit ex renovato utriusque consensu. Ad 2. Trans. ant. & neg. cons. nam in aliis contractibus consensus potest suppleri a jure, vel fingi intervenisse, quod in matrimonio non procedit; imo nec in omnibus contractibus l. 1. §. 1. ff. de r. O. Ad 3. Neg. cons. quia consensus religionis suppletur a jure, seu Papa, seu generali prelati omnium Ordinum, qui consensu legali loco religionis acceptæ ejusmodi revalidationem professionis, saltem post quinquennium, Trid. S. 25. c. 19. de Regular. Ad 4. Similis ratio currit in nostro casu, quia consensus unius conjunctus sicte consensui alterius, non est consensus matrimonialis; adeoque non sufficit ad revalidandum matrimonium. His non obstantibus, fateor, oppositam sententiam esse valde probabilem.

55. Q. III. Quo modo alter conjux certiorari possit de nullitate matrimonii: Re. 1. Si ex revelatione nullitatis nullum timentur periculum scandalum, diffamationis, dimissionis alterius partis, & liberorum, eo quod conjuges tenere se ament, tunc nullitas paulo apertius revelari potest; v. g. puto, quod ex aliqua causa consensum inter nos non subsistat, ut ergo quiesca conscientia vivamus, rursus accipie me in tuum, sicut & ego te accipio in meam. Si alter causam roget, rogatus dicat in hac re non esse necessariam responsum. Si vero dicat: placet, consensio, tu semper meus eris &c. jam consensu revalidatur matrimonium. 2. Si ex aperta revelatione nullitatis timentur prædicta mala, revalidatio fieri potest modo obsecratorio, v. g. causa, quo tua conjux non esset, modo tecum contraham, & debitum tibi reddo: tunc enim, si pars altera consentiat, & sub hoc modo debitum accipiat, vere de novo consentit in matrimonium; non vero præcise renovat præcedentem contractum. 3. Si nec iste modus securus sit, eo quod maritus in hoc genere loquendi fit doctus, & alias libenter vellet a conjuge separari, tunc in hac extrema necessitate servare poterit sententiam probabilis, docens succedere, si pars conscia impedimenti, eo sublato, sensibilibus suum consensum renovet absque expressa mentione nullitatis, v. g. Charissime, ego te accipio in meum, & si circumstantia patitur, reddo, vel reddam tibi debitum, ut conjugi meo: nam necessitas ista coonestat usum hujus opinionis, Sanch. Palao, Carden. Gobat. Sporer. Innoc. Sor. Henric. &c.

56. Q. III. Quid agendum confessorio deprehendendi nullitatem matrimonii: ut si conjugata in generali confessione dicat, se fornicatam fuisse cum fratre sui sponsi ante nuptias, Re. 1. Confessorius subtiliter indaget, an persona ista habeat ignorantiam invincibilem hujus impedimenti: si ita, relinquere illam potest in ignorantia ista pro casu, quo valde difficilis, & periculosa videtur revalidatio matrimonii.

Re. Ita etiam disponitur in c. Quia circa 6. de Bigam. non ord. ubi Innoc. III. consulens super similitudine speciei, rescripsit nonis Octob. 1214. Absoloni Archiepisc. Lundenis, Apostol. Sed. Legato ibi. Dissimulare poteris, ut maneat in copula sic contracta, cum ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum imminere, Hæc eadem c. pars reperitur a Compilatore in c. 6. de consang. & affinit. &c.

Si vero persona ista dubitat de suo matrimonio, vel quandam anxietatem patitur; tunc confessorius tanquam doctor aperte manifestare debet nullitatem matrimonii, & dicere necessariam esse dispensationem, quam pro quiete conscientie illius de procuratorem promittet. Re. 2. Interim conjux jam conscia impedimenti, tempore illo abstinere debet a petitione, & redditione debiti, inventa aliqua excusationis causa: imo si alter per subductionem sui fieri non potest, præstaret milites moti, quam Deum peccato fornicationis offendere.

LIBER QUINTUS

DECRETALIU GREGORII IX.

De Causis Criminalibus.

Abolutis in Libro III. & IV. causis civilibus ad Forum Ecclesiasticum pertinentibus, aggredior causas criminales, seu varia delicta, eorumque pœnas, quæ sunt præcipuum objectum materiale præsentis Libri, ut in Prolegomenis n. 40. præmissi,

TITULUS I.

De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denuntiationibus.

Agitur de hac materia in Sexto h. tit. in Decreto 2. q. 7. §. 8. & 3. q. 4. & seq. & 4. q. 1. cum seq. & 15. q. 3. In Trid. S. 24. c. 5. 20. & S. 25. c. 14. de resor. & S. 13. c. 6. de resor. In Pandectis lib. 48. tit. 2. in Codice lib. 9. tit. 1. & 2.

1. Nota 1. Super delicto, v. g. furto, homicidio, dupliciter procedi posse: civiliter ad interesse, & commo- dum proprium actoris, & criminaliter ad vindictam publicam, seu ad bonum commune reipublice, cujus interest crimina non manere impunita, sive reo infligatur pœna corporalis, sive privativa dignitatis, sive pecuniaria fisco applicanda, l. 8. & 28. ff. de pœnis l. 1. pr. l. 17. ff. de jure Fisci. Ex his patet potissima differentia inter judicium, seu processum civilem, & criminalem.

2. Nota 2. Processum criminalem esse duplicem: Ordinarium per viam accusationis, in quo persona legitimi accusatoris, lite contestata, probationes producit: & Extraordinarium, seu Inquisitorium, in quo ipse iudex sine previa accusatione inquirat in delicta, & delinquentes, sive id faciat ex mero officio suo, sive ad alicujus denuntiationem. Hodiernis moribus, quibus accusatio fere sublata est, processus inquisitorius transivit in ordinarium, vigetque in foro, tam seculari, quam Ecclesiastico. Instituitur autem, vel plenarie, servato ad unguem ordine juris, vel summarie, sola rei veritate inspecta absque figura, & strepitu judiciali, Clem. 2. de P. S. De iudicio summatario Regularium vide meam Epitomen. process. crimin.

3. Nota 3. In præsentibus tribus proponi modos, quibus crimen in iudicium deducitur: accusationem, dum accusator crimen desert, & ad illud probandum se obligat: inquisitionem, dum crimen ex fama, notorietate facti, vel ex objecta exceptione innotescit, ita ut ad illud, ejusque auctorem inquirendum iudex moveatur: denuntiationem, dum quis iudici crimen alienum denuntiat, ut iudex de illo inquirat: & licet denuntiator se non obliget ad crimen, tamen docet, seu infomat iudicem, unde legitimas illius probationes desumere possit. Ex quo patet, quæ sit inter hos tres modos differentia principalis. Observe tamen duos posteriores modos pertinere ad processum inquisitorium, cum iste fiat non tantum ex mero officio iudicis, sed etiam ad denuntiationem sive privati hominis, sive publici officialis, l. 7. C. h. i.

§. I.

De processu ordinario per viam Accusationis.

4. Q. I. Quid sit accusatio: Re. Est actus sollemnis, quo quis criminofum defect in iudicium publicæ vindictæ causa. Solemnitas autem ista a jure præscripta potissimum consistit in duobus: 1. Ut offeratur libellus querimonialis, in quo exprimat nomen accusatoris, & accusati, iudicis, species facti, seu delicti cum suis circumstantiis loci, anni, mensis, & dies institutæ accusationis; atamen sine conclusione de pœna, quia hanc lex ipsa dicit; quamvis talis P. Remigio a S. Erasmo. Pars II.

conclusio non vitaret libellum, v. g. Quare peto ipsum puniri juxta formam juris, & statutorum. 2. Ut accusator in eodem libello inscribat, seu subscribat se in crimen, seu in pœnam talionis, si in probatione defecerit: ita hæc omnia statuuntur l. 3. pr. ff. & c. 16. h. i. Hæc tamen inscriptio sublata est, ne metu pœnæ talionis detererentur prohi a deferendis criminosis, cique successit satisfactio, seu cautio idonea per fidejussores, vel pignora, quibus querelans caveat de querela usque ad finem iudicii persequenda, de solvendis expensis, & reparandis damnis l. 3. C. de his, qui accusat. Effectus libelli accusatorii, seu querelæ propositæ ex parte iudicis est, quod accusatum citare possit etiam realiter per captivam: ex parte accusati, quod is referatur in numerum reorum: & ex parte accusantis, quod is obligetur probare delictum secundum formam juris.

5. Q. II. Qui accusare possint: Re. 1. Omnes, qui specialiter non prohibentur: nam edictum de accusatoribus est prohibitorium in materia generaliter permissa, utpote tendente ad bonum reipublice l. 8. ff. h. i. Prohibentur autem 1. Propter sexum mulieres l. 2. Propter ætatem pupillus, seu impubes. 3. Propter sacramentum milites, & magistratus majores præditi potestate, seu imperio mero, ne a suis muneribus avocentur. 4. Infames infamia juris l. 4. ff. h. i. & de jure Can. etiam infames infamia facti. Can. 18. querend. 2. q. 7. quorum nomine continentur etiam viles personæ. 5. Habentes duo judicia subscripta contra duos reos, subornati, vel pecunia corrupti, servi, & alii enumerati in l. 4. §. & seq. ff. h. i. 6. Propter reverentiam accusare non possunt liberi parentes; liberi patronos; alumni educatorem; discipuli magistrum; fratres fratrem sub pœna exilii, & alii, qui recensentur in ff. h. i. & tit. C. de his, qui accusat. & Can. 14. prohibentur. 2. q. 1. Denique qui repelluntur a testimonio, etiam regulariter remouentur ab accusatione, de quibus vide l. 3. tit. de testib. 7. Specialiter a jure Can. prohibentur clerici accusare laicos; & contra Can. 6. sicut 2. q. 7. tum quia clerici remoti esse debent a negotiis secularibus: tum quia periculum est irregularitatis, si accusatum sequeretur pœna mortis, aut mutilationis. Excipe, nisi clerici, & religiosi civiliter delictum deserant in iudicium, puta ad compensationem sibi faciendam pro damnis causatis ex furto, vel alio delicto: tunc enim facta profectione, quod non agant criminaliter ad pœnam sanguinis, aut mutilationis, sed præcise ad suum interesse, nullam irregularitatem incurant; licet deinde iudex a iudicio civili transeat ad criminale, & per viam inquisitionis malefactorem convictum condemnet ultimo supplicio: nam si clericis, & religiosis non liceret convenire fures, & alios malefactores, aperiretur lata via depradandi bona Ecclesiarum, monasteriorum, & clericorum, eosque occidendi, & male tractandi: ita expresse declarat Bonif. VIII. c. 2. de homicid. in 6. ut proinde sine metu irregularitatis prælatus, præmissa profectione, deserere possit fures, & alios malefactores ad compensationem damno- rum sibi faciendam.

6. Re. 2. Accusatores de jure inhabiles admittuntur in certis casibus, ut si suam, suorumque injuriam persequantur, l. 12. C. de his, qui accus. in gravissimis, & exceptis criminibus, in quibus etiam testes alias minus idonei recipiuntur, ut in crimine læsæ majestatis, hæresi, simonia, sacrilegio, latrocinio, assassinio, falsatione monete, fraudatione annonæ, census, & pecunia publi-

exteente, proceditur in eo sine ordine iudicario: nam aspectus iudicis cum suo consilio facit evidentiam facti *l. 2. ff. de feris*. Securus tamen erit, si iudex statim interroget reum, an crimen coram se factum fateatur: si neget, illud per testes probatum reducat in acta; si fateatur, plerumque non est offensentia, saltem solemniter, sed sufficiet decretum de poene executione, *Clar. 2. Si reus a ministris, vel aliis deprehensus est in flagranti crimine, & ad iudicem deductus, tota relatio ab adducentibus facta, per notarium refertur in acta; tum reus examinatur, & si quidem crimen fateatur, decernitur ei competens poena; si defendat se excipiendo, v. g. quod occiderit iuste defensionis causa, datur ei terminus ad exceptionem probandam: si neget crimen, reperuntur testes super crimine, & deprehensione in flagranti, seu actuali perpetratione, quibus convictus condemnatur ad poenam; plene vero non convictus, trahitur ad torturam; quia deprehensus in flagranti, sine aliis adminiculis, est sufficiens ad torturam, *Farin. Reiff. &c.**

§. III.

De processu inquisitorio per viam denunciationis.

20. *Q. I. Quid, & quotuplex sit denunciatio?* *R.* 1. Denunciatio est legitima delatio criminis, & criminosa apud Superiorem ut patrem, vel iudicem: *legitima* erit, si fiat secundum iura naturalia, divina, & humana. *R.* 2. Denunciatio immediata divisione dividitur in *Evangelicam*, & *Judicalem*. Evangelica a Christo Domino tradita *Matth. 18. v. 15. Si peccaverit in te frater tuus &c.* est illa, per quam frater delinquens denunciatur Superiori ut patri, servato correctionis ordine, non ad vindictam publicam, sed ad propriam emendationem, & correctionem. Hec ad praesens institutum, ubi de iudicio criminali agitur, non pertinet, vide *S. D. 2. q. 33. per 8. articulos*, ubi materiam correctionis fratris susceperunt. Vide etiam meam Epitomam iudicii crim. ubi §. III. a num. 13. plures diffliciores circa hanc materiam resolvimus, a quatuor tractationibus hic abstinere. *Judicialis* est delatio criminis apud Superiorem ut iudicem. Hec subdividitur in *civilem*, & *Canonicam*: *civilis*, seu *Judicialis Specifica*, est delatio criminis apud Superiorem ut iudicem, vel ad vindictam publicam, vel ad privatam propriam interesse, & damni reparationem. Dicitur *civilis*, non quod coram iudice Ecclesiastico proponi nequeat, cum frequentissime apud eum proponatur, sed quod originem suam ducat a iure civili: *Canonica* a Sac. Canonibus introducta, est delatio criminis apud Superiorem Ecclesiasticum, ut per eum crimen illud impediatur. Et haec vel est *generalis* omnia permittit, sicut a quocunque denunciari possunt impedimenta matrimoniorum, electionum, ordinationum &c. vel *specialis* certis personis, quarum interest, permittit, ut malus, qui praestit, corrigatur, vel non respiciens, a regimine amoveatur, *Can. 40. & seq. 2. q. 7.*

21. *Q. II. Quae delicta subsint denunciationi judiciali?* *R.* 1. Delicta notoria: nam juxta *Can. 19. si peccaverit 2. q. 1. corripienda sunt coram omnibus, quae peccantur coram omnibus*; ne scandalum in communione oriatur. 2. Delicta occulta adversantia bono communi, vel tertii *S. D. 2. q. 33. art. 7.* quia bonum commune, & tertii innocentis preponderat bono privato famae delinquentis, maxime si delicta sint atrocitas, & in futurum pendeant; ut conjuratio, seditio, proditio patriae, machinatio contra praelatos, susurratio, turbatio pacis communis &c. *nisi forte aliquis firmiter existimaverit, quod statim per secretam admonitionem possit huiusmodi mala avertere, S. D. ibid.* E contra sub denunciationem iudicalem non cadunt delicta mere personalia, quae nulli nocent, nisi delinquenti; ut dicitas, omissio horarum Canoniarum, fractio jejunii &c. haec enim prius corrigenda sunt per secretam admonitionem, tum per adhibitionem duorum, vel trium testium; & tandem denuncianda Ecclesiae, seu Praelato ut iudici, ut praescripsit *Christus 106. cii*. Similiter delicta occulta plene emendata non sunt denuncianda. Ceterum ex communi doctrina, ar-

bitrio pudens Superioris relinquitur, ut denunciationem iudicalem sceleris possit in charitativam, si praevidet delictum paterna secreta correctione sufficienter emendari posse; & contra subditum paterne denunciationem cogere; ut transcat ad denunciationem iudicalem, si delictum efficaciter corrigi nequeat, nisi per inquisitionem criminalem.

22. *Q. III. Qua forma fieri debeat inquisitio per viam denunciationis?* *R.* 1. Si denunciatio tendit ad vindictam publicam, fore eadem forma observatur, quae in accusatione, cum denunciatio successerit in locum accusationis: unde fieri debet in scriptis, expresso denunciantis & denunciati nomine, & delicto cum suis circumstantiis; & quamvis denunciator per se non teneatur probare, more accusatoris, tamen iudici nominare testes, suggerere probationes, & alia indicia criminis. Ipse vero denunciator, licet in causis levioribus testificari possit, non tamen in causis graavioribus, praesertim capitalibus, cum testimonium eius suspectum videatur, & minus idoneum.

23. *R.* 2. Denunciatio legitime facta, iudex tenetur instituire inquisitionem specialem contra denunciatum. Et quidem primo, si denunciatio fundatur super infamia delicti, & delinquentis, iudex ante omnia recipit probationes super infamia, contra quas admittitur reo probatio bonae famae, ne ita malevolis deperit occasio calumniandi innocentes, *Gloss. in c. 24. h. 1. Nec obstat*, quod fama non probetur, dum iudex ex mero officio inquirat: nam tunc fama supponitur esse nota, & probata iudici: secus vero, quando inquirat ad denunciationem, & instantiam petentis inquisitionem: tum probata fama delicti, processus inquisitorius instituitur more solito; & si reus convictus est, condemnatur plerumque ad poenam ordinariam: si vero plene non est convictus, non statim absolvitur, sed regulariter tenetur prestare iuramentum purgationis, ut supra dictum. Ceterum iudex tenetur procedere ad inquisitionem specialem, sine denunciatio facta sit ab officialibus publicis ad hoc constituta, five ab aliquo privato: secus licet faciat suam, & tenetur de syndicata, seu de officio male administrato, *Gall. Et haec servantur in denunciatio publicam, seu influita ad vindictam publicam, quae necessario non debet esse conjuncta cum infamia delicti, vel mentione praevia delinquentis. At si denunciatio privata ad privatum interesse facienda sit, ei praemitti debet admonitio praevia ex lege tharitatibus, si damnum circa inquisitionem facile inter privatos reparari possit.*

24. *Q. IV. Quomodo instituenda sit denunciatio Canonica?* *R.* 1. Generalis institui potest sine mentione praevia, & a quocunque, ex fine, ut prelati sunt, quorum interest habere bonum prelatum, administratorem, vel subditum, ut is in officio suo delinquens corrigatur; vel si bis, aut ter monitus non respiciat, tanquam incorrigibilis a regimine, & officio suo amoveatur *Can. 47. quapropter 2. q. 7.* Est tamen notabile discrimen in amotione praelati secularis, & regularis, nam, ut amoveatur praelatus secularis, requiritur ad inquisitionem specialem non tantum infamia clamorosa, sed tanta, quae sine scandalo, & periculo tolerari non possit, utque delicta plene servato iustis ordine, probentur. E contra, ut amoveatur praelatus regularis, praesertim temporalis, sufficit ad inquisitionem sola clamorosa infamia, naque apices iuris attenduntur, sed summarie; plene tamen probatis delictis, amotio illius fieri potest, *c. 24. huius tituli.*

25. *R.* 2. Specialis denunciatio Canonica, praemissa secreta admonitione, influenda est ab illis tantum, quorum interest habere bonum prelatum, administratorem, vel subditum, ut is in officio suo delinquens corrigatur; vel si bis, aut ter monitus non respiciat, tanquam incorrigibilis a regimine, & officio suo amoveatur *Can. 47. quapropter 2. q. 7.* Est tamen notabile discrimen in amotione praelati secularis, & regularis, nam, ut amoveatur praelatus secularis, requiritur ad inquisitionem specialem non tantum infamia clamorosa, sed tanta, quae sine scandalo, & periculo tolerari non possit, utque delicta plene servato iustis ordine, probentur. E contra, ut amoveatur praelatus regularis, praesertim temporalis, sufficit ad inquisitionem sola clamorosa infamia, naque apices iuris attenduntur, sed summarie; plene tamen probatis delictis, amotio illius fieri potest, *c. 24. huius tituli.*

TITULUS II.

De Calumniatoribus.

Agitur de hac materia in Decreto 2. q. 8. & 5. q. 5. in Pandectis lib. 47. tit. 15. lib. 48. tit. 16. in Codice lib. 9. tit. 42. usque ad 46.

1. *Q. I. Quis dicatur calumniator, & quae poena illius?* *R.* 1. Calumniator in criminalibus dicitur, qui falsum crimen in iudicio sciens, & dolo malo alteri impingit. Quod si accusator in probatione deficiat, praesumitur esse calumniator; nisi praesumptio ista elidatur per contrarias probationes *c. fin. h. t.* ut si accusator iusta causa inductus est ad accusandum, si se miplene probavit, si testes ante depositionem mortui sunt, si ex ore lethaliter vulnerati auctorem sceleris percepit, vel si minister publicus reum denunciavit, modo non sit suspectus, inimicus &c.

2. *R.* 2. Poena calumniatoris olim fuit in iusto literae *K.* in fronte ex lege Remnia, quam sustulit Constantinus I. 17. *C. de poen. item poena talionis*, seu ejusdem supplicii, quod reus, si convictus fuisset, sustinisset: sed haec poena abrogata est, & hodie calumniator non solet puniri ultimo supplicio, nisi reus ex calumnia ejus accusatione morte punitus fuisset: ubi tamen recepta est *Const. S. Pii Cum primum 6. Kal. April. 1566.* verus calumniator puniendus est poena talionis, uti etiam in illis locis, & Ordinibus religiosis, in quibus poena talionis renovata est.

3. *R.* 3. Poena infamiae juris hodie perferatur, dummodo accusator per sententiam condemnatus sit de calumnia *l. 4. §. 4. ff. de his, qui not. infam. l. 1. §. 4. ff. ad SC. Turpill. Can. 1. §. 1. §. 2. q. 3.* & con. calumniator, tanquam infamis, sit inhabilis ad dignitates, & officia Ecclesiastica, alioque actus, a quibus infames arcantur. Insuper clericus calumniator privatur beneficio, & officio Ecclesiastico, & verberibus castigatus deportatur *c. 1. h. t.* sed verberatio ista hodie non est in usu. 2. Calumniator condemnandus est ad expensas, quod & accidit fisco, vel iudici, si iste per inquisitionem illegitimam, & ille per procuratores temere vexet reum.

Ex constit. Bened. XIV. Sacramentum Penitentiae 1. Jan. 1741. §. 3. calumniosi denunciante vel per se, vel per alios innocentes confessorios de sollicitatione ad turpia, privantur spe absolutionis sacramentalis, quam Pontifex, excepto mortis articulo, reservas Sedis Apostolicae, licet huic sagittio nulla sit annexa censura.

4. *Q. II. Quis dicatur praevaricator, & quae poena illius?* *R.* 1. Praevaricator est ille, qui reo colludit, veras probationes dissimulando, & falsas exceptiones admittendo, ut reus absolvantur, *l. 212. ff. de P. S.*

R. 2. Iudicium praevaricationis est duplex: *publicum*, dum accusator colludit reo criminis publici accusato, & tunc ponitur infamia juris, *l. 4. §. fin. ff. de his, qui not. inf. l. 4. ff. de praevaricatione*, eademque poena tenetur, acsi ipse in legem commississet, *l. pen. eod. privatum*, seu moribus introductum contra advocatum, qui accusatoris assitens, causam illius prodat, & reo colludit. Poena illius est extraordinaria *l. 1. in fin. d. t. Porto in omnibus causis praevaricationem sanguine, qui delatorem corrupti, ex SC. puta Turpilliano, pro viro habetur, l. fin. ff. de praevaricat.*

3. *Q. III. Quis dicatur tergiversator, & quae poena illius?* *R.* 1. Tergiversator, quasi tergum verens, est ille, qui ab accusatione publici criminis semel accepta citra abolitionem desistit, *l. 1. §. 7. ff. ad SC. Turpillianum*. Si autem negotium accusationis differat, non statim est desertor, seu tergiversator, nisi elapsus sit accusationis terminus *l. 6. §. 2. eod. destitisse videtur, qui intra praescriptum accusationis a praeside tempus reum suum non pregit*; hoc est, reum suis probationibus non condemnavit. Poena tergiversatoris in hoc privato iudicio est multa 5. librarum auri *l. 3. §. fin. de praevaricat.* & jure Codicis quarta pars bonorum cum infamia *l. 2. C. ut intra cert. temp.* Hodie poena ista videntur sublati, cum desistente accusatore, iudex ex officio procedat, *Clar. Pass. & alii*. Cessat autem *SCum Turpillianum* in Publico, & minoris, *l. 1. §. 10. ff. ad SC. Turpill.* & in eo, qui statim a *prin. P. Remigii a S. Erasmo.* Pars II.

capio accusationis, praescriptione temporis exclusus est *l. 11. eod. nisi omnia fuisset exceptio praescriptionis, cit. l. 1. §. 10. eod. denique in eo, qui impetravit abolitionem, hoc est absolutionem ab accusando, seu veniam omittendae accusationis, l. 13. in fin. eod.*

6. *R.* 2. Abolitio est triplex: *Generalis*, seu *publica*: *specialis*, seu *privata*: & *legitima*, *l. 8. 9. 10. eod. Publica* est, quae competit ratione feriarum ordinariarum: sed haec non tam tollit, quam suspendit accusationem, cum finitis feriis, accusator repetere possit reum, *l. 2. C. de general. abolit.* Hodie vix est in usu, saltem quoad reum dimitrendum e carcere. *Privata* est, quam petit accusator a iudice ex iusta causa, ut quia errore, juvenili calore, inconsultae facilitate ad accusandum provocavit, *l. 2. C. de abolit. Legitima* est, quam concedit ipsa lex sine decreto iudicis; ut si accusator, vel reus moriatur, *l. 10. & 115. §. 3. ff. ad SC. Turpill.* nam accusationes non transferuntur regulariter in, & ad haeredes, nisi crimen sit transitorium, ut laesae majestatis, repetundarum, haeresis, *cit. l. 15. §. 3. 4.*

7. *Q. IV. Quis dicitur furivus nuntiator, & quomodo puniatur?* *R.* Erant illi, qui in brevi scriptura faciebant indicia, & relationes criminum; & his pariter non licebat desistere a suis nuntiis, seu annotationibus, secus incidebat in poenam *SCti*. His nuntiatoribus similes fuerunt procuratores generales in Curia secularibus, & promotores in Ecclesiasticis, & alii officiales, quibus incumbit sincere adnotare defectus, & crimina aliorum.

Connexio precedentium, & consequentium.

Posta sunt in prioribus duobus titulis preliminarium iudicii criminalis: in seqq. vero titulis assertur materia, seu varia delicta in specie, in iudicium criminale deducibilia, quorum tractationem priusquam aggrediar, operae pretium duxi generalem notitiam, & seriem delictorum hic praemittere. Unde.

8. *I. Delictum* pro praesenti est factum exterius contra legem dolo, vel culpa admissum. Dicitur *I. Felum*, sub quo etiam venit omissio peccaminosa, & *reterius*, quia iudex homo de internis non iudicat, *c. 34. de Simon. & cogitationis poenam nemoperitur Can. 14. de poen. d. t. Dicitur 2. dolo*, vel culpa, pura iudicia, quia alterutrum sufficit, ut iudex delinquentem condemnare possit. *Delictum*, & *crimen* promiscue in usu, & jure usurpantur, cum delictum non tantum privatum, sed & publicum dicatur.

9. *II. Delictum* varie dividitur. 1. In *verum*, quod ex vero dolo, aut vera culpa fit: & *quasi delictum*, quod ex praesumpta culpa fieri dicitur, ut male iudicare per imprudentiam, delictum effusi, deiectionis, suspensionis: item exercitor navis, cauponae, stabuli ex quasi delicto tenetur, si ipsius ministri furtum, vel aliud damnum aliis faciant, cum uti debeat opera hominum fidelium, & proborum, *titul. Institution. de obligat. ex quasi delicti. 2. In publicum*, quod ex aliqua lege publicorum iudiciorum descendit, & punitur ad vindictam publicam; ut crimen laesae majestatis ex Julia majest. & alia enumerata *libr. 48. ff. tit. 4. & seqq. Privatum*, quod ledit privatam personam; cui proinde conceditur agere ad interesse, & poenam sibi applicandam, ut furtum, rapina &c. *cit. Inst. de oblig. ex delicto & l. 47. ff. fere per tot.* Haec divisio jure Rom. introducta non attenditur in foro Can. imo hodie nec in foro seculari, cum teste *Claro*, & aliis, de generali consuetudine omnia fere delicta facta sint publica, cum iudex in omnibus procedere possit ad vindictam publicam.

3. In *Ordinarium*, quod certum nomen, & poenam a iure taxatam habet: & *extraordinarium*, quod nec certum nomen, nec certam poenam in iure habet, sed punitur arbitrio iudicis; & ideo vocatur *Innominarum*, seu *stellionatus* *l. 3. §. 1. 2. ff. stellionat.* ibi; *ubicunque titulus criminis desit, illis stellionatus obicitur*; ut si quis vendat aquam coloratam pro vino, vitrum pro gemma. Nomen hoc tractum est ab animalculo *Stellione* versutissimo, pellem variis maculis, quasi stellulis refertam habente, hominique maxime infidiane. Omnis ergo fraus, & impostura, quae proprium nomen in iure non habet, venit nomine generali *Stellionatus*, cujus exempla complura referuntur *cit. tit.*

Stellior. 4. In exceptum, & non exceptum. Exceptum, seu irregulare est, quod communem judiciorum regulam non sequitur, sed admittit accusatores, & testes alias de jure inhabiles; & contra illud iudex specialis inquisitione procedere potest, licet infamia personae non praecefferit. Talia delicta sunt: crimen laesae majestatis, praesertim, perductionis, proditorum patriae, seditionis, item haeresis, simonia, blasphemiam, grave sacrilegium, dilapidatio bonorum Ecclesiae, aut monasterii, crimen fraudate annonae, latrocinium, assassinium, crimen falsae monetae, privatorum carcerum; & hodie etiam furtum, adulterium, stuprum, sodomia, & alia gravissima delicta. Non exceptum, seu regulare est, in quo proceditur regulariter secundum jus ordinatum, servata forma accusationis, denunciationis, & inquisitionis. 5. In notorium, manifestum, seu diffusum, & occultum. Notorium est, quod ita patet, ut nulla tergiversatione clari possit; & quidem si pateat in jure, quia reus de illo convictus, vel confessus est, dicitur notorium de jure, seu notorietate juris; si vero patrum sit in loco publico in praesentia multorum, dicitur notorium de facto, seu notorietate facti. Quot autem homines adesse debeant, ad hoc, ut delictum dicatur notorium notorietate facti, jure definitum non est; adeoque id relinquatur arbitrio iudicis. Ex communi sententia sufficiunt decem personae in magna communitate, ut civitate, in minori vero sex, aut quinque, coram quibus praesentibus delictum sit patrum. Manifestum, quod saepe confunditur cum notorio, proprie est illud, quod per famam manifestatur, seu divulgatur inter plures, seu potiore partem communitatis; & ideo vocatur diffusum. Occultum est, quod committitur clam, ut publice non innotescat. Et hoc, vel est occultum absolute, seu improbabile, quod vel a nullo scitur, vel tantum ab uno praeter delinquentem, ita ut in foro externo plene probari nequeat, vel est occultum hic, & nunc, at tamen de se probabile, quod scitur saltem a duobus, ita ut in foro externo probari possit. 6. Delictum aliud est noxium communitati, quod vocari solet publicum, aliud noxium tertio, aliud noxium soli delinquenti, seu mere personale, quod directe nulli alteri nocet, nisi personae delinquentis. 7. Aliud est reale, quod transit ad haereditatem delinquentis; non quidem quoad poenam corporalem, sed quoad compensationem damnorum a defuncto causatorum v. g. per furtum, homicidium &c. aliud personale: cujus poena non transit ad haereditatem, ut fornicatio, blasphemiam, adulterium &c. Ceterae divisiones facile ex vocibus innotescunt.

10. III. De jure Civ. Romano inter delicta privata computantur: 1. Furtum, 2. Junctio signi alieni, seu dedicatio ex materia aliena. 3. Surreptio, vel corruptio alicujus rei hereditariae ante aditam hereditatem facta ab eo, qui testamento manumissus est. 4. Furtum a navis, cauponibus, & stabulariis commissum. 5. Furtum a familia, seu servis commissum. 6. Castro furtiva arborum, 7. Rapina, & damnum dolo malo in turba datum. 8. Rapina, vel aliud damnum in rebus tempore incendii, ruinae, naufragii, vel navis expugnatæ factum. 9. Injuria, & famosus libellus. 10. Extraordinaria crimina, quorum plura enumerantur tit. ff. de extraordinar. criminib. ut sollicitatio alienarum nuptiarum, matrimoniosum interpellatio &c. 11. Crimen sepulchri violati, concussio, abigeatus, praeparationis, receptionis latronum, furtum balnearium, crimen effractionis, & expilationis, expilatae hereditatis, stellionatus, terminis moti, collegii, seu corporis illiciti: ita haec delicta enumerantur lib. 47. ff. de iur. 2. usque ad fin. Inter delicta publica numerantur: 1. Crimen laesae majestatis ex L. Julia Maj. 2. Adulterium ex L. Jul. de adulteriis coercendis. 3. Vis publica ex L. Jul. de vi publ. 4. Vis privata ex L. Jul. de vi privata. 5. Homicidium, & veneficium ex L. Cornelia de Siciis. 6. Parricidium ex L. Pompeja de parricidiis. 7. Crimen falsi ex L. Cornelia de falsis. 8. Crimen repetundarum ex L. Julia repetundar. 9. Crimen fraudate annonae publicae ex L. Julia de annonae. 10. Crimen peculatus, sacrilegii, & de reliquis ex L. Jul. peculatus. 11. Crimen ambitus ex L. Julia ambitus. 12. Plagium ex L. Fabia de plagariis. Habentur haec omnia lib. 48. ff. de iur. 4. & sequentibus delicta privata, & publica enumerantur mix-

tim lib. 9. C. per tot. Ego suis locis in hoc libro ea inferere non omitam.

11. IV. De jure. Can. alia est partio delictorum: nam 1. Agitur de delictis adversantibus religioni, & fidei catholicae, ut est simonia, haeresis, &c. 2. De delictis adversantibus justitiae, & proximo, ut est homicidium, adulterium &c. 3. De delictis propeis clericorum, ut sunt venatio, ministratio clerici excommunicati &c. 4. De penis delictorum &c. Vide Synopsim in Proleg. n. 40. His de generalitate delictorum praemissis, transiamus ad delicta in specie.

TITULUS III.

De Simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur, vel promittatur.

Agitur de hac materia in Extrav. com. h. t. in Decreto causa prima per tot. & Can. 33. sancitum 7. q. 1. & Can. pen. 15. q. 3. in Trid. sess. 21. c. 1. 9. de ref. sess. 22. in decr. de observ. & edit. circa miss. S. 24. c. 14. 18. de ref.

1. Nota 1. Simoniam nomen traxisse a celebri Maggo Simone, qui pecunia emere voluit Spiritum Sanctum Can. 8. Salvator. 1. q. 3. ipsum vero delictum emendi spiritualia pro temporalibus, etiam anterioribus temporibus commissum fuisse, constat ex Gen. 25. v. 33. ubi legitur Esau primogenita, quibus annexum fuit sacerdotium, vendidisse Fratri Jacobo, & Num. 22. ubi legitur Balaam prophetam vendidisse, & 4. Reg. 5. ubi Giezi pretium accepit pro sanitate restitu-ta Naaman Syro, &c. Quamvis autem simonia ex ob-jecto suo non sit omnium delictorum gravissimum, tamen Compilator a simonia seriem delictorum inchoare voluit: quia ista est crimen maxime periculosum, & a Sac. Canonibus vocatur: turpissimum iurum, vulnus cancerosum, flagitium horribile nimis, comparatum blasphemiam iudeorum, & peccato Judae proditoris, labe, & pestis tanta, ut sui gravitate, & magnitudine alios morbos, ipsamque heresim vincat Can. 14. cum ordinaretur 1. q. 1. Can. sup. 1. q. 7. &c.

2. Nota 2. Simoniam quoad rem definiti, quod sit studiosa voluntas emendi, aut vendendi aliquid spirituale, aut spirituali annexum: ita Com. cum S. D. 2. q. 100. ar. 1. dicitur 1. studiosa voluntas, hoc est, actus deliberatus voluntatis, seu pactum. Dicitur hic emendi, aut vendendi, quia verba late intelligenda sunt pro quovis contractu oneroso, quo res spiritualis datur pro temporalibus, ut emptio, venditio, locatio, permutatio, contractus innominatus, do, ut des &c. Et in tali pacto oneroso consistit forma simoniae: materia vero illius est res spiritualis, seu spirituali annexa, tanquam merx, & res temporalis tanquam pretium. Nec refert, quod in data definitione non exprimat rem- porale: nam satis clare intelligitur in verbo emendi, aut vendendi. Et quamvis simonia completa afficiat duos contrahentes, committi tamen potest inchoative ab uno, sicut accidit in simonia mentali: sic solus Simon Magus simoniam commisit volendo emere Spiritum Sanctum ab Apostolis,

3. Nota 3. Simoniam non adversari fidei, aut justitiae, quia non continet errorem speculativum contra revelationem divinam, nec per se laedit jus alterius; licet quandoque per accidens, haeresis, vel injustitia misceatur simonia: ut si quis pertinaciter iudicet licere spirituale vendere pro temporalibus, vel vendat spirituales, ex quo nullum temporale commodum emptor habeat: quo sensu simonia dici solet haeresis, haeretica pravitas, sacrilegium Judae, Can. 3. & segg. 1. q. 1. & alibi passim: unde in veriori sententia dicendum, simoniam per se adversari Religioni, & esse peccatum ex genere suo gravissimum, contentum tanquam speciem sub genere sacrilegii: nam sacrilegium est violatio rei sacrae; sed formalis malitia simoniae consistit in violatione rei sacrae: tum quia res spiritualis, excedens omnem pretium temporale, indignè tractatur, dum depri-mitur, & adequatur temporali; tum quia Deo, & rebus divinis gratis irriverentia infertur, dum res iste, quas Deus voluit gratis dispensari, pretio & pecunia dispensantur, & ad commercia humana, longe inferiora trahuntur; ergo. Quae hic opponi possent, abunde solvuntur a S. D. loc. cit.

4. No-

4. Nota 4. Simoniam dividi: 1. In internam, quae in solo animo consummatur: & externam, quae promittitur in actu exteriori: & haec subdividitur in mentalem, conventionalem, & realem. Mentalis, seu inchoata est, in qua datur temporale pro spiritualibus; at tamen sine pacto expresso, vel tacito; licet dans mentem, & animo suo intendat alterum obligare: ob quod simonia ista mentalis dicitur, non quasi mente retineatur, sed quod temporale ea mente datur, ut alter obli-getur dare spirituale, vel e contra. Haec simonia mentalis, licet plerumque ab uno committatur, tamen inter duos fieri potest ex utraque parte, dum nullo pacto interveniente, unus dat rem spirituale, & alter temporalem quasi ex iustitia, v. g. Titius servit Episcopo ea intentione, ut pro mercede ab eo obtineat beneficium: vel Titius, vacante beneficio, offert patrono, aut electoribus pretiosa munera, volens hoc modo ex iustitia obligare illum, vel istos ad faciendam sibi praesentationem, vel electionem, &c. Conventionalis est, in qua intervenit pactum, seu conventio expressa, aut tacita de dando spirituali pro temporalibus. Et quidem si conventio ex neutra parte completa sit per traditionem, est simonia pure conventionalis, v. g. da mihi 100. aureos, & dabo tibi beneficium: si vero ex una parte completa sit per traditionem, est mixta conventionalis; quia aliquid ei admittitur ex reali, v. g. do tibi beneficium, ut suo tempore mihi des centum aureos, vel certam pensionem &c. Realis est, in qua pactum completur mutua traditione rei spiritualis, & temporalis, sive totum pretium simul tradatur, sive pars illius, ut si unus det beneficium, & alter centum aureos, vel interim quinquaginta. 2. Dividitur simonia in eam, quae est juris naturalis, seu proprie dicta, dum temporale datur pro spiritualibus: & eam, quae est juris Ecclesiastici, seu improprie talis, dum contra prohibitionem Ecclesiae datur spirituale pro spiritualibus; ut in permutacione beneficii pro beneficio, vel quandoque temporale pro temporali; ut si quis emat officium thesaurarii, vel oeconomii &c. Haec divisio, quidquid alij dicant, sustinenda est in jure: nam simonia juris naturalis indicatur toto h. t. & causa 1. per tot. simoniae vero juris Ecclesiastici fit mentio c. 5. 7. de rer. permitt. & generaliter c. fin. de pact. ubi prohibetur omnino pactio super spiritualibus. De simonia confidentiali dicam infra §. 4. His praenotatis, agendum hic erit: 1. De pacto simoniaco, ut forma. 2. De re temporali, ut pretio. 3. De re spirituali, ut merce: quae duo sunt materia simoniae; licet quandoque spirituale datur ut pretium pro temporali, ut merce. 4. De penis simoniacorum.

§. I.

De Pacto Simoniaco.

5. Q. I. An pactum factum sine intentione dandi temporale pro spiritualibus, constituat actum simoniacum? R. Negative: nam simonia, ut pactum est, requirit consensum internum per l. 1. §. 3. de pactis: ut vero est pactum simoniacum, requirit studiosam voluntatem emendi, & vendendi spirituale, quorum neutrum est in fidee pacifice; ergo nec est simonia tali casu, bene vero sacrilegium, & scandalosum mendacium, quo alter inducitur ad peccatum simoniae, vel fidee pacificiens eidem cooperatur. Haec de foro interno: at in foro externo praesumitur simoniacum qui opus externum simoniacum possit; quia hoc praesumitur, concordare cum actu interno, sicut accidit in aliis contractibus fidee initiis. Dicitur: Facta promissa pecunia, v. g. pro beneficio, operatur tantum, quantum vera promissa; imo res fidee promissa, est verum pretium, licet actu non numeretur; ergo. R. Diff. ant. operatur modo, & vitiio simoniaco, neg. ant. modo, & vitiio mendacii sacrilegii, conc. ant. res, seu pecunia promissa non est pretium, nisi ut determinatur a studiosa voluntate emendi, & vendendi spirituale; quae tamen voluntas non est in fidee pacificante.

6. Q. II. Quae pacta habeantur pro simoniacis? R. 1. Pacta expressa, quibus datur, vel promittitur temporale pro spiritualibus, sunt manifeste simoniacae: ut si detur pecunia pro donis Spiritus Sancti, pro collatione Ordinum, pro electione, nominatione, & praesen-

tatione ad beneficium, pro ipso ingressu ad novitium, vel religionem, pro ipsis sacris Reliquiis &c. ita passim docent SS. Patres; & Sac. Canonibus toto h. t. & tota causa 1. per 7. q. 9. Quia vero docta iniquitas, & cupiditas execrabilis habendi, vim effugere non potuit Sac. Canonum, varios modos excogitavit, quibus turpitudine simoniae regeatur: sed palliola ista facile remouentur.

7. R. 2. Dare temporale pro spiritualibus, non ut pretium, sed ut motivum, conferendi spirituale, vel ut spirituale conferatur ex compensatione gratuita, est simoniacum: ita hodie certa sententia, ejus contrariam damnavit Innoc. XI. propos. 45. his verbis: Dare temporale pro spiritualibus non est simoniacum, quando temporale non datur, tanquam pretium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale; vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spiritualibus, aut e contra. Prob. 1. pars ex c. 34. h. t. ubi receptio clericis in Canoniam, dicitur esse simoniacum, si ille bona sua obtulit pro praesentibus suis cum conditione, si illum reciperent in Canoniam: quae datio bonorum expresso non habet rationem pretii, sed motivi. Ratio est, quia in tali actu est palliatum pactum simoniacum: nam qui, v. g. vacante beneficio, dat pecuniam, ut collatorem moveat ad conferendum sibi beneficium, non alia intentione dat, quam ut efficiatur beneficium; seu ex iustitia obliget ad conferendum beneficium: quod re ipsa nihil est aliud, quam emere collationem beneficii; ergo. Jam si alter cognoscit intentionem dantis, eique consentit, est simonia ex utraque parte; si vero non cognoscit, neque consentit, est simonia tantum ex parte dantis. Prob. 2. pars. Compensatio gratuita, seu obligatio antidotalis, qua cliens obligatur benefactori suo, si deducatur in obligationem determinatam, v. g. ut detur spirituale pro temporali, vel e contra, non manet intra genus gratitudinis, sed alteratur, & transit ad genus justitiae: quia alter, qui ex gratitudine non tenebatur conferre spirituale, sed alio modo per preces, vel obsequia indeterminate gratis esse potuit suo benefactori, jam determinate obligatur ad conferendum spirituale; ergo obligatio ista, & compensatio est vere simoniacum, licet nomine, & pallio gratitudinis veletur: tum quia haec duo: do tibi centum, ut mihi des beneficium; & do tibi centum, ut mihi gratias per collationem beneficii, re ipsa eundem contractum efficiunt, solo nomine, & lusione in vocibus excepta; ergo sicut prior actus est simoniacus, ita, & posterior. Confir. ab absurdo, quia ex opposita sententia sequitur facile eludi posse omnia jura simoniam prohibentia: nam quisque dicere posset, quod temporale non detur, ut pretium, sed ut efficax motivum, neque velit alterum obligare ex justitia, sive tantum ex gratitudine determinate, quod est ludere in re tam gravi; ergo. Dices: Quod jure naturali inest actui, deduci potest in pactum; sed obligatio antidotalis, seu compensatio gratuita jure naturali inest actui liberalitatis, & beneficentiae; ergo. R. Diff. si tali pacto non alteretur natura obligationis conc. si alteretur, sicut in nostro casu, neg. maj. nam obligatio antidotalis est indeterminata, & arbitraria, ut hoc, vel illo modo gratitudo exhibeatur; ergo si obligatio ista determinetur ad unum, contra naturam suam alteratur, & transit in obligationem necessariam justitiae, & conf. est simoniacum. Ceterae rationes ex his, & ex dicendis solvuntur.

8. R. 3. Dare, vel facere spirituale ex principali motivo, seu sine acquirendo temporale, est simoniacum: ita certa sent. & oppositam damnavit Inn. XI. prop. 46. Et id quoque locum habet, puta quod non sit simoniacum, etiamsi temporale sit motivum principale; imo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis; sic ut illud plura estimetur, quam res spiritualis, quia dans, vel faciens spirituale principaliter propter temporale, censetur dare, vel vendere spirituale pro temporali, tanquam pretio, quod est omnino simoniacum; cum res spiritualis vilipendatur, & minus estimetur, quam temporalis. Exempli habes: in Canonico, qui vadit ad Ecclesiam, & palliat propter distributiones, ut sinem principaliter intentum, S. D. quodl. 8. ar. 11. in Clerico, qui suscipit beneficium primario propter fructus temporales, in dicente missam primario propter stipendium &c. hinc, & similes ex hac inordinata intentione simoniam

M 4